

Fricis Bārda

Mežmeitu gūsteknis

Drāmatiska pasaka

Darbojas:

Tēvs

Māte

Ansītis bērni.

Valdis

Mežmeitas

Pirmais cēliens

Sniega pilns egļu mežs. Krēsla. Uz koka celma sēd Ansītis, savā mētelīti savilcis, ar sniegu apbiris. Valdīs no aukstuma mīņājas, dauza rokas uz muguras, izvelk cimdus un pūš uz tām.

Valdīs. Nu, Ansīt, vai būsi drusciņ atpūties? Raudzīsim vēl iet, varbūt mums tak izdodas ieraudzīt kādu uguntiņu, sadzirdēt kur tālumā suņu riešanu vai citu kādu troksni...

Ansītis (no aukstuma drebuļos raustīdamies). Nē, paliksim — man visi locekļi tādi smagi...

Valdīs. Bet Ansīt!

Ansītis (aizvien vairāk ievilkdamies mētelī). Paliksim — tepat paliksim...

Valdīs. Vai tu ļoti salsti?

Ansītis (pamāj ar galvu, nodrebas).

Valdīs. Dod, es tev sapūtīšu rokas. (Novelk Ansītim cimdus, pūš tā rokas.) Un tad celies pats un samīņā kājas labi krietni, tad paliks siltāk, un iesim...

Ansītis. Ai, nē!

Valdīs. Kāpēc nē?

Ansītis. Man nekā vairs negribas; es nesalstu ar' vairs tā, tik miegs nāk — ļoti salds miegs... (Vēl vairāk ievelkas savā mētelīti, sabāž rokas piedurknēs, nodur galvu.)

Valdīs (nometas ceļos pie Ansiša, viņa rokas pūzdams). Celies nu, mīļo Ansīt, un iesim; vai tu nemaz neatminies, ko skolā stāstīja, ka nosalušam sākot pēdīgi miegs nākt — salds, salds miegs; izliekoties, ka kāds skubināt skubina, lai atsēžas, un kā atsēžoties — tā ar' paliekot, — iemiegot uz visiem laikiem...

A n s ī t ī s (noņurd kaut ko neskaidri, kā pa miegam).

V a l d ī s (vēl kustina viņu, raudošā, izmisušā balsī).

Nekas! . . . Ko nu lai daru, ko lai iesāku . . . (Pūš un dauza rokas, kājas. Pa kabatām meklēdams atrod sērkokciņu pūriņu, priecīgāk.) **Ā!** Ansīt, celies, uzkursim uguni un sasildīsimies. (Nolauž dažus egļu zariņus, mēģina tos aizdedzināt, bet kad tie nedeg, noņem savu kakla drāniņu — plāna papīra — un aizdedzina to.) **Celies, Ansīt, rau, cik smuki kuņas; apsildīsimies druscīņ un iesim! Ansīt, Ansīt . . .** (Kustina viņu.)

A n s ī t ī s (kā pa miegam). Nerunā tik dikti — tētiņš un māmiņa arī guļ, izbiedēsim viņus . . .

V a l d ī s. Kas par tētiņu un māmiņu! Vai neredzi, ka mēs esam mežā, vieni paši; gan tētiņš ar kur salst, mūs meklēdams, un māmiņai mājās gulta asarām slapja pēc mums raudot, kā tad viņa lai varētu gulēt . . . **Celies tak nu, iesim uz priekšu un ujināsim — varbūt tētiņš kur atujinājas — nu, Ansīt!** (Kustina viņu stipri.)

A n s ī t ī s (ātri uzraujas kājās, brīnīdamies). **V—ā—ī!** mēs jau vēl esam **Vilku silā**, apmaldījušies, vieni paši un jau nakts — jau nakts . . . (Sāk tā kā klusi raudāt, grib atkal sēsties.)

V a l d ī s. Nu tak, ka esam apmaldījušies, tāpēc taču vai' nesēdies; mums vajaga tūlit bez kavēšanās iet. (Dauza rokas.) **Varbūt mums tak laimējas iziet uz kādu mājiņu vai uz kādu ceļu, kur ceļa vīri brauc.**

A n s ī t ī s (nosēžas, savelkas atkal savā mētelīti, mierīgā balsī). **Ta' zin, ka es nupat redzēju ērnotu sapni.** Bijām atkal tā kā mājā, tā kā vakars bija. Māmiņa mūs vadīja gulēt un katru mūs trīs reizes skūpstīja un pie mūsu gultiņas lūgšanu skaitot — kā izsacīja tos vārdus: „eņģeļi lai stāv klāt“, tā divi balti eņģeļi saņēma viens mani, otrs tevi (ar roku rādīdams uz sevi un Valdi) un aiznesa mūs projām no māmiņas (piecelies rokām uz augšu), un nebij žēl ne māmiņas, ne tētiņa . . .

V a l d ī s. Bet māmiņai un tētiņam mūsu ir žēl, tāpēc celies un iesim . . .

A n s ī t ī s (piekusušā balsī). Bet uz kuriem —
nakts, tumsa, sniegs... visapkārt mūžīgs mežs...
(Sēžas.)

V a l d ī s. Tik iesim, gan ceļu atradīsim. At-
minies tak, ko māmiņa teica: labiem bērniem aizvien
engēlis ejot līdz, tas viņus sargājot; tik nāc un iesim!
(Tālumā dzird klusu dziedāšanu. Valdis klausās uzmanīgi.)
Dzi, tur tak kāds dzied... Celies, Ansīt, un iesim,
celies nu (kustina); viņš atkal jau iemidzis... (Apklāj
rokām seju, raudošā balsī.) Pazuduši, pazuduši... (Ar
vaigu uzmetas uz Ansīša pleca.)

M e ž m e i t u k o r ī s (papriekš tālu, tad aizvien tu-
vāk; teksts nav līgā saprotams).

I m e ž m e i t a (panākas klusi, klausās, ka Valdiņš
šņukst; plaukstas sasizdama). Nabaga zēniņi!... Nāciet
šurp, mudīgi, mudīgi, paskatāties! (Prom.)

M e ž m e i t a s, v ī s a s (balto, plato uzvalkos, va-
lējos matos zaļi mētru kroniši, apģērbi pušķoti egļu zariņiem;
brīnās, zēnus vērigi aplūkodamas).

II m e ž m e i t a. Nabaga zēniņi!

III m e ž m e i t a. Viņiem auksti...

IV m e ž m e i t a (uz Valdi, kurš uztraukts skatās ap-
kārt). Muļķītis, kā izbījies!...

V m e ž m e i t a. Pajautrināsim viņus drusciņ!

V a l d ī s (apskauj Ansīti, brīnīdamies skatās mež-
meitās).

C ī t a s. Pajautrināsim! (Sadodas visas rokās, ap
zēniem rindā iedamas dzied.)

V ī s a s.

Tu, puisēniņ, nāc tik mums līdz:

Tev rotaļās rāsies dažs debešķīgs brīds;

Pie mums še puķes daždažādas lauž,

Mūsu māte no zelta tev svārciņus auž.*)

I m e ž m e i t a. Ko vēlies, zēniņ, ka tik izbi-
jies lūkojies?

*) No Gētes „Erlkönig”.

Valdis (nedroši). Vēlamies tikt pie tētiņa un māmiņas: viņi mūs meklē un par mums raud...

Mežmeitas, visas (plaukstas sizdamas). Muļķīts, muļķīts — pie tētiņa un māmiņas! (Dzied.)

Pie mums še puķes daždažādas lauž,
Mūsu māte no zelta tev svārciņus auž.

II mežmeita. Nu, vai dzirdēji?

I mežmeita. Uz tētiņu šē negaidi, viņš arī ir tālu mežā, viens pats...

Valdis. Jā, viņš mūs meklē, bet kā jūs to zināt?

Visas (smejas). Kā jūs to zināt!

II mežmeita. Nu es tev pastāstīšu, zēn. Tavs tētiņš jūs meklēja, gāja pa mežu balts ar sniegu aplipsis un tā tik vien sacīja: Valdiņ, u-h-u! Ansit, u-h-u!

Visas (atkārto). Tētiņ, u-h-u! tētiņ u-h-u!

III mežmeita. Un tā ievilām tavu tētiņu tālu, tālu mežā un pašas aizšmaucām.

Valdis (lūdzoši). Aizvediet mūs pie tētiņa — lai ir tālu mežā!

Visas (smejas). Pie tētiņa... pie tētiņa...

IV mežmeita. Ak pie tētiņa gribi? Nāc līdz — es tevi aizvedīšu!

Valdis (pieceļas, iet, tad apķeras). Bet brālīti ar'! (atpakaļ pie Ansiša, kustina to.) Ansit, celies!

Visas. Oho! brālīti ar'!

III mežmeita. Nē, brālītis lai paliek pie mums!

Valdis (kustina Ansiti, klausās viņa elpošanā). Ansit... ai — viņš jau nosalis? vai' i lāgā nepūšas! (Izvelk Ansītim cimdus.) Ēs pūtīšu Ansītim rokas, kamēr būšu tāpat piekusis un nosalis kā viņš, un tad paliksīm abi kopā...

Mežmeitas, visas. Muļķīts! Neprātis!

I mežmeita. Bet, zēn, neesi tak stūrgalvīgs un neapdomīgs: pats teici — māte par jums raudā-

šot; bet kad mātei vairāk sāpes: kad ņem vienu pirkstu nogriež, vai kad divus? Kad viens no jums pazūd, vai kad abi?

III mežmeita. Teic mātei, ka:

Pie mums še puķes daždažādas lauž,
Mūsu māte no zelta tev svārciņus auž...

Valdis. Tak labāk pie māmiņas vecos svārciņos nekā pie jums zelta svārciņos.

Visas. Nu, raugiet, kāds muļķīts!

I mežmeita. Bet vai to ar', zēn, zini, kā jūtas tas, kam galvā uzliek mūsu kroni?

IV mežmeita. Jā, vai zini to?

II mežmeita. Tas nepazīst ne aukstuma, ne karstuma...

III mežmeita. Tam ar' nekad prātā nenāks līdžāt pēc māmiņas un tētiņa.

IV mežmeita. Tam dzīve viens vienīgs debešķīgs brīds...

II mežmeita. Ja mūsu kronis tev galvā, tad vari arī, ja vēlies, tikt pie māmiņas un tētiņa: viņi tevi neredzēs, bet tu varēsi visu redzēt, visu dzirdēt un visur būt...

Valdis (kustina Ansīti). Celies, Ansīt, un iesim!
(Klausās.) Nosalis... vairs nepūšas... nosalis...
(Raud uz Ansīša uzmeties.)

IV mežmeita. Ja stūrgalvīgs būsi, abi paliksīt, vai saproti?

Valdis. Bet viņš jau ir nosalis...

I mežmeita. O, par to nekas! Ja vienu vienīgu ziedu no sava kroņa viņam uz galvas metīšu, būs atkal sveīks un vesels!

Valdis (ceļos). Vediet mūs pie tētiņa...

IV mežmeita. Vai brālīti atstāsi mums?

III mežmeita. Jā, vai atstāsi?

Valdis. Man māmiņas acu žēl... Pēc Ansīša raudot viņa tās saraudās tumšas...

III mežmeita. Tad paliec pats!

Valdis. Manis ar' viņai būs žēl...

Visas. O, ta' ta esi gudrs!

II mežmeita. Nu kad tā nevari sacīt, tad lozēsīm.

Citas. Nudie', vajaga lozēt!

III mežmeita. Vai esi ar mieru? (Valdis klusē.)

I mežmeita. To tūlit redzēsīm: man vienā rokā balts zieds, otrā sarkans; kas dabūs sarkano, tas tiks uz māju. Nu, kuŗu vēlies? (Paslēpj roku aiz muguras.)

II mežmeita. Nu, teic!

III mežmeita. Citādi paliksīt abi!

Citas. Nu, mudīgi teic!

Valdis (pēc ilgākas klusēšanas, nedroši). Kreiso... (Sarkanais zieds.)

Visas. O! Mazākajam jāpaliek, mazākajam jāpaliek! (Valdis pieceļas, nogriežas sānis un raud.)

I mežmeita. Lai vēl drusciņ pasnaužas, tad arī tūlit modināsīm.

II mežmeita. Tad modināsīm uz jaunu dzīvi!

Visas (sadosas rokās, iet rindā apkārt Ansītim; dzied).

Tu, zēniņ, vai dzīvot pie mums tev šē tiks?

Mums auklēt tevi nekad neapņiks.

Nakts klusumā dziesmas mums burvīgi plūst,

Tās skumjām un raizēm uz mūžu liek zust,

Tās skumjām un raizēm uz mūžu liek zust...*)

I mežmeita. Nu modināsīm! (Visas nostājas priekšā; I mežmeita uzliek Ansītim savu kroni; Ansītis lēnām ceļ galvu, skatās izbrīnījies.)

Visas mežmeitas (dzied vēlreiz).

Tu, zēniņ, vai dzīvot pie mums u. t. t.

Ansītis. Vai pie māmiņas mani vedisit?

*) No Šuberta „Erlkönig”; Gētes teksts.

Valdis (piesteidzas pie Ansīša, paņē tā kroni, uzliek sev galvā). Jā, viņas tevi vedīs pie māmiņas.

I mežmeita. Bet, zēn, tu esi pārgalvīgs. (Grib atņemt Valdīm kroni.)

II mežmeita (to attur). Nekas, nekas — viņš paliek brāja vietā!

Valdis. Teic māmiņai un tēvam, ka man šē labi klājas, un noskūpstī viņus no manis šitiek cieši. (Apkūpj Ansīti, ilgi skūpstā.)

Priekšskars.

Otrais cēliens.

Maza istabiņa. Uz galda, kur saliktas dažādas eglītes rotas, deg patumša lampiņa. Pie galda sēd Ansītis un viņa māte un gatavo eglītes rotas piesiešanai.

Ansītis. Kādēļ tētis vēl aizvien nenāk ar eglīti; vai tik viņš nebūs atkal apmaldījies Vilku silā?

Māte. Kā nu, dēls, tā vari domāt! Nu jau viņš vairs neklausīsies, lai tur vai kādi ķēmi rādītos.

Ansītis. Bet ka mežā eglīti meklējot viņš neatrod Valdiņu?

Māte. Ai, ai... Kas zudis, tas zudis; viņa vaidziņu gan laikam mūsu acis vairs neskatīs...

Ansītis. Māt, nerunā tā! — Nē, šito lielo ābolu es priekš Valdiņa piesiešu pie eglītes. Kam tāds kronis galvā kā Valdiņam, tas jau varot visur būt un visu redzēt; un šito zelta kompeti ar' — tie abi priekš Valdiņa.

Māte (loti bēdīgi). Sien, dēls, sien! (Slauka asaras.)

Ansītis. Bet kādēļ tu, māt, katru reiz, kad par Valdiņu ierunājas, tūlīt raudi? Viņš jau teica, ka viņam tur labi būšot.

Māte. Nu tu jau, dēls, vēl tā nezini; redzi, katrai mātei jāizraud par katru bērnu tikdaudz asaru, ka, ja visas tās būtu vienā kopā, tad cauri ejot kājas

tiktu slapjas. Vai nu saproti? Tagad es raudu par Valdiņu, nāks atkal reize, tad raudāšu par tevi.

A n s ī t i s. Nē, māt, par mani tev nekad nebūs jāraud; kad es būšu liels, es tev... es tev...

M ā t e. Nu, ko tad tu darīsi?

A n s ī t i s. Es tevi ar baltmaizi un piparkūkām vien ēdināšu.

M ā t e (glauda Ansītim galvu). Tad jau labi, dēls, tad labi. — Dzi, tētis ar laikam jau mājās.

T ē v s (ienāk ar sniegu apbiris; noliek cirvi, cimds un mētelī vilkdams). Fo! riktīgi silti tika. Viņš jau varens bridēns. Sniegs dziļš un laiks ar' tāds pielaidens!

A n s ī t i s. Bet vai eglīti atnesi?

T ē v s. Kā tad, dēls, kā tad.

A n s ī t i s. Kur palika? Kādēļ iekšā nenesi?

T ē v s. Atstāju priekšistabā, lai ūdens notekas.

A n s ī t i s (metas pa durvīm ārā). Es iešu tūlīt apskatīt!

T ē v s. Vēl resgalis un daži zari arī jāapcērt. (Paņem cirvi, iziet.)

M ā t e. Jā, ko līdz eglīte, ko līdz gaišās svecītes; kad visus savus miļos vaidziņus ap eglīti neredzu, tad svecītes izliekas tīri tādas tumšas! Ko tas viss līdz, ko tas viss līdz... (Lēni ligodamās, kā domās kur tālumā kavēdamās, dzied.)

Dusas stundā vēli,
Sirds kad lēnāk sit,
Un pa vaigiem lēni
Asru pārles rit,
Sapņu spārniem bēgšu,
Tevi meklēšu,
Krūtīs tevi slēgšu,
Sirdī šūpošu.

Kamēr tavu vaigu
Velti meklē skats,
Visu man šo laiku
Sausa netiek acs;

Tādēļ sapnī bēgšu,
Tevī meklēšu;
Krūtīs tevi slēgšu,
Sirdī šūpošu . . .

(Britiņu klusums.)

Ja ar šeitān mani
Neredzētu tu,
Tak, kad kapu zvani
Vēstis atdusu, —
Sapņu spārnēm bēgšu,
Tevī meklēšu;
Krūtīs tevi slēgšu,
Sirdī šūpošu . . .

(Mātei dziedāt sākot, logā*) parādās Valdiņš, zeltu rotātā uzvalkā, zaļu kroni galvā, kad dziesma beigusies, viņš nosviež kroni uz grīdas un metas mātei ap kaklu.)

V a l d i ņ š. Māt, es jau esmu tepat! — Saņem mani par Ziemsvētku dāvanu, tad tev būs svecītes atkal gaišas . . .

M ā t e (brīnīdamās kāpjas atpakaļ, beidzot atjēdzas).
V a l d i ņ š . . . Mans Valdiņš . . . (Apkampj viņu, skūpstā.)

A n s ī t ī s (caur priekšistabu nākdams). Tu, māt, nemaz nezini, cik smuku eglīti tēvs atnesis!

M ā t e. Nāc, dēliņ, šur!, nāc — vai što ar' pazīsti?

A n s ī t ī s (paliek durvīs stāvēt, beidzot atjēdzas). **V a l d i ņ š,** tēt, **V a l d i ņ š . . .** (Metas pa durvīm ārā.)

T ē v s (pie durvīm stāvēdams). Vai es sapņoju, vai atkal ķēmi rādās?!

V a l d i ņ š. Nē, tēt, tā ir patiesība. (Metas tēvam ap kaklu.)

M ā t e. Nu tik nesiet eglīti iekšā! Priekš manis nu būs katra svecīte gaiša kā Betlēmes zvaigzne . . .

Priekškarš.

*) Skatuve ierīkojama tā, lai dibens sienā būtu kāds logs; uz loga dēļa vienā stūrī, aiz aizkara paslēpts Valdiņš.